Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Opolnomočenje mladih, da bi z izobraževanjem dosegli trajnostni razvoj

(mnenje na lastno pobudo)

(2023/C 100/06)

Poročevalka: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Sklep plenarne skupščine	20. 1. 2022
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	(mnenje na lastno pobudo)
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	24. 11. 2022
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	15. 12. 2022
Plenarno zasedanje št.	574
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	126/1/1

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) poziva države članice, naj ponovno potrdijo zavezo k umestitvi podnebnih ukrepov in trajnostnega razvoja v samo jedro učnih načrtov, ki so jo dale na 26. konferenci pogodbenic UNFCCC ([1]). Nujno je treba priznati, da je treba skupaj z mladimi na novo zasnovati prihodnost in oblikovati novo družbeno pogodbo, ki bo izobraževanje spremenila na bolje.

1.2 EESO poudarja, da je za spremembo paradigme potreben celovit medsektorski pristop, ki bo zagotavljal sodelovanje med različnimi deležniki, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe. Mladinske organizacije in neformalno izobraževanje imajo ključno vlogo pri ozaveščanju o ciljih trajnostnega razvoja in podpiranju njihovega izvajanja.

1.3 EESO spodbuja Evropsko komisijo, naj se v evropskem letu spretnosti 2023 še naprej osredotoča na potrebe mladih ter ga poveže s trajnostnim razvojem in izzivi, s katerimi se soočajo v spreminjajočem se svetu.

1.4 EESO pozdravlja usklajevalno vlogo Komisije pri spodbujanju projektov, usposabljanja, izmenjave dobrih praks in komunikacije med učitelji, s čimer se spodbuja izvajanje ciljev trajnostnega razvoja pri izobraževanju. Vendar bi bilo treba tako teoretično kot praktično izobraževanje o pristopih in strategijah v zvezi s trajnostnim razvojem pripraviti na lokalni, nacionalni in regionalni ravni, temeljiti pa bi moralo na doslednih raziskavah in jasnih akcijskih načrtih. Vključevati bi moralo spremljanje ter omogočati stalno izpopolnjevanje in izmenjavo izkušenj.

1.5 EESO poudarja pomembno vlogo socialnega in državljanskega dialoga pri vključevanju ciljev trajnostnega razvoja v vse ravni izobraževanja, v formalno in neformalno izobraževanje ter izobraževanje učiteljev, s čimer se zagotovi, da ti vključujejo jasne kompetenčne okvire, ki omogočajo konkretne učne cilje in metode ocenjevanja.

1.6 EESO poudarja, da vsi potrebujemo ustrezno znanje za boj proti podnebnim spremembam, zlasti o vseh vidikih trajnostne potrošnje in proizvodnje, da bomo lahko sprejemali odgovorne prehranske odločitve in zmanjšali količino zavržene hrane, in o uporabi trajnostne energije. Izobraževanje otrok bi moralo biti podprto z vseživljenjskim učenjem staršev in izobraževanjem državljanov. Poleg tega bi bilo treba spodbujati vsesplošno ozaveščanje, tudi s podpiranjem mladinskih organizacij na tem področju.

([1]) Sklepi sopredsedujočih vrhu ministrov za izobraževanje in okolje na 26. konferenci pogodbenic z naslovom Learn for our Planet. Act for the climate (Učite se za naš planet, ukrepajte za podnebje).

1.7 EESO poziva, naj se s sredstvi EU, kot so mehanizem za okrevanje in odpornost, Erasmus+, Obzorje, Evropski sklad za regionalni razvoj in Evropski socialni sklad plus, naložbe EU bolje povežejo z izobraževanjem za trajnostni razvoj.

1.8 EESO poziva vse države članice, naj zagotovijo trajnostne in kakovostne javne naložbe, s katerimi bi cilje trajnostnega razvoja vključili v nacionalno izobraževanje ne le v teoriji, temveč tudi v praksi, tako da bi razvili celovite učne načrte za privzgajanje veščin kritičnega mišljenja in premišljenega odločanja.

1.9 EESO poziva države članice, naj učiteljem zagotovijo učinkovito podporo, da bi ta poklic postal privlačnejši. V Evropi sicer močno primanjkuje učiteljev, vendar so za izobraževanje o trajnostnosti potrebni cenjeni učitelji z dostojnimi plačami in dobrimi delovnimi pogoji. Za preoblikovanje izobraževalnega sistema je bistveno poskrbeti za kakovostno začetno in stalno usposabljanje učiteljev, enakost in vključevanje v sistemih izobraževanja in usposabljanja ter za inovativno organizacijo šol.

1.10 EESO poziva, naj bodo mladi umeščeni v središče procesa izobraževanja in učenja. To je mogoče doseči z zmanjšanjem birokracije v učiteljskem poklicu, osredotočanjem na inovativno pedagogiko in tesnim sodelovanjem z učenci. Pri tem je pomembno vse učitelje pripraviti na učinkovito uporabo novih tehnologij in na nova učna okolja, bodisi v učnem načrtu bodisi v njihovem življenju. Koristno bi bilo oceniti izvedljivost razvoja namenske spletne platforme ali preglednice za izmenjavo dobrih praks.

1.11 EESO poziva Evropsko komisijo, naj si prizadeva za uvedbo evropskega kazalnika zmanjševanja revščine in zgodnjega opuščanja šolanja v skladu z izobraževanjem za trajnostni razvoj, da bi se zoperstavili neenakosti. To bi lahko razvili hkrati s skupnim kazalnikom.

2. **Ozadje in kontekst**

2.1 *Potreba po trajnostnem razvoju*

2.1.1 Politiki, nosilci odločanja in deležniki na vseh ravneh morajo priznati, da sicer prepotrebna in obsežna preobrazba iz linearnega gospodarstva, ki temelji na fosilnih gorivih in intenzivno izkorišča vire, v podnebju prijazno krožno gospodarstvo močno vpliva na življenje in prihodnje načrte državljanov, zlasti mladih in prihodnjih generacij.

2.1.2 Zaradi ruske vojne proti Ukrajini je v ospredje prišla tudi nevzdržna odvisnost Evrope od fosilnih goriv, zeleni prehod pa je bil postavljen v nov geopolitični okvir. Za zmanjšanje naše odvisnosti je neizogibna pospešitev razogljičenja, ki še nikoli ni bila tako nujna. Glede na sedanje in prihodnje izzive edinstveno pot do ekonomije blaginje, boljše obnove ter pravičnejšega, bolj vključujočega, trajnostnejšega in odpornejšega sveta ponujajo Agenda 2030, njenih 17 ciljev trajnostnega razvoja in zaveza, da noben posameznik in noben kraj ne bo zapostavljen.

2.1.3 EU bi morala v bližnji prihodnosti postati zgled za utiranje ekonomsko vzdržne poti k zelenemu in socialno pravičnemu prehodu. Da bi to dosegli, EESO poziva države članice in institucije EU, naj mlade opolnomočijo in jih vključijo v odločanje ter prilagodijo izobraževanje in zaposlovanje, s tem pa pritegnejo še več mladih. V svetovnem programu ukrepov za mlade do leta 2000 in pozneje ([2]), ki ga je Generalna skupščina OZN sprejela leta 1995, je navedeno, da so mladi v vseh državah pomemben človeški vir za razvoj ter ključno gonilo družbenih sprememb, gospodarskega razvoja in tehnoloških inovacij. EESO poudarja, da so mladi prihodnji voditelji. Podpirati jih je treba pri dostopu do progresivnih inovacij in jih v celoti vključiti v oblikovanje politik, da se okrepi trajnostni razvoj.

2.1.4 Cilj tega mnenja na lastno pobudo je analizirati, ali in kako so cilji trajnostnega razvoja vključeni v učne načrte držav članic, ter proučiti, ali je mogoče pristop posameznih držav članic obravnavati kot preobrazbeno izobraževanje za spodbujanje trajnostnega razvoja ([3]). Poleg tega so v mnenju podana priporočila v podporo Evropski komisiji in državam članicam glede možnosti za spodbujanje priložnosti in premagovanje izzivov za nadaljnji razvoj mladinskih politik ob hkratnem zagotavljanju, da je izobraževanje za trajnostni razvoj vključeno že v zgodnji fazi.

([2]) OZN, World programme of action for youth (Svetovni program ukrepov za mlade).

([3]) Uporabljajo se različni izrazi – mnenje se nanaša na „preobrazbeno izobraževanje za spodbujanje trajnostnega razvoja“, „izobraževanje za trajnostni razvoj“ in „izobraževanje za okoljsko trajnostnost“ pa sta v tem kontekstu medsebojno zamenljiva. Glej tudi glosar v prilogi.

2.2 *Politično okolje*

2.2.1 Organizacija združenih narodov je leta 2015 sprejela cilje trajnostnega razvoja kot ambiciozen načrt, s katerim naj bi svet skupaj obravnaval degradacijo okolja ter vprašanja socialnega in gospodarskega razvoja. Pri uresničevanju vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja in 169 konkretnih ciljev, povezanih z njimi, ki jih je treba doseči do leta 2030, je v ospredju izobraževanje. Izobraževanje je človekova pravica in bi (tudi izobraževanje za trajnostnost) moralo biti dostopno vsem. Vendar ugotovitve v poročilu Unesca o izvajanju ciljev trajnostnega razvoja kažejo, da javno izobraževanje ni brezplačno za vse in pogosto ni vključujoče, zato je izvajanje cilja trajnostnega razvoja 4.7 težavno. Poleg tega številne države še vedno niso v celoti zavezane temu, da bi podnebne ukrepe umestile v samo jedro učnih načrtov ([4]).

2.2.2 V cilju trajnostnega razvoja 4.7 je poudarjeno, da bodo morale podpisnice do leta 2030 „poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.“ Ustrezno mnenje EESO o strategiji EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse ([5]) je v skladu s tem priporočilom.

2.2.3 Politika EU se v zadnjih letih vse bolj osredotoča na okoljsko trajnostnost. Z evropskim zelenim dogovorom ([6]), ki se je začel izvajati leta 2019, je Evropska komisija pripravila načrt za trajnostnost gospodarstva EU, kar kaže na njen cilj, da bi Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina.

2.2.4 Evropska komisija je v okviru načrta za izobraževanje in usposabljanje, ki bosta prispevala k zelenemu prehodu, predlagala različne pobude: uvedbo izobraževalne koalicije za podnebje ([7]), nedavno sprejete sklepe Sveta o spodbujanju angažiranosti mladih kot akterjev sprememb za varstvo okolja ([8]) in priporočilo Sveta o učenju za zeleni prehod in okoljsko trajnostnost ([9]) ter razvoj evropskega kompetenčnega okvira za podnebne spremembe in trajnostni razvoj ([10]).

2.2.5 Svet za izobraževanje, mladino, kulturo in šport je 4. in 5. aprila 2022 poudaril, da ima šport pomembno vlogo v izobraževanju za trajnostno okolje, in priporočil, naj deležniki „[n]ajdejo načine, kako bi lahko spodbujali izobraževanje o trajnostnem razvoju in izoblikovanje občutka okoljske in državljanske odgovornosti pri športnih klubih, zvezah in drugih deležnikih na področju športa“ ([11]).

2.2.6 Evropsko leto mladih 2022 je namenjeno tudi spodbujanju novih priložnosti in možnosti, ki jih ponujata zeleni in digitalni prehod. Ta bi morala biti vključujoča, v njunem okviru pa bi bilo treba pozornost nameniti vključevanju mladih z manj priložnostmi in ranljivih skupin mladih. EESO poziva Evropsko komisijo, naj se v evropskem letu spretnosti 2023 še naprej osredotoča na potrebe mladih ter ga poveže s trajnostnim razvojem in izzivi, s katerimi se soočajo v spreminjajočem se svetu.

([4]) Svetovno poročilo Unesca o spremljanju izobraževanja, 2021/2: Non-state actors in education: Who chooses? Who loses? (Nedržavni akterji v izobraževanju: Kdo izbira? Kdo izgubi?).

([5]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Strategija EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse (mnenje na lastno pobudo) (UL C 56, 16.2.2021, str. 1).

([6]) Evropski zeleni dogovor.

([7]) Evropska komisija, Izobraževalna koalicija za podnebje.

([8]) Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta – Spodbujanje angažiranosti mladih kot akterjev sprememb za varstvo okolja (UL C 159, 12.4.2022, str. 9).

([9]) Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o učenju za zeleni prehod in trajnostni razvoj (UL C 243, 27.6.2022, str. 1).

([10]) Bianchi, G., Pisiotis, U., in Cabrera Giraldez, M., GreenComp The European sustainability competence framework (GreenComp – evropski kompetenčni okvir za trajnostnost), Punie, Y., in Bacigalupo, M. (urednika), EUR 30955 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2022, ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

([11]) Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o športu in telesni aktivnosti kot obetavnih vzvodih za spremembo vedenja za trajnostni razvoj (UL C 170, 25.4.2022, str. 1).

2.2.7 Pomembno je, da se s sredstvi EU, kot so mehanizem za okrevanje in odpornost, Erasmus+, Obzorje, Evropski sklad za regionalni razvoj in Evropski socialni sklad plus, naložbe EU bolje povežejo z izobraževanjem za trajnostni razvoj. Boj proti izgubljanju biotske raznovrstnosti, onesnaževanju in podnebnim spremembam je ena od štirih glavnih prednostnih nalog novega programa Erasmus+ za obdobje 2021–2027, druge prednostne naloge pa so vključevanje in raznolikost, digitalna preobrazba ter udeležba v demokratičnem življenju. EESO pozdravlja dejstvo, da se bo za zmanjšanje ogljičnega odtisa v okviru programa Erasmus spodbujala tudi spletna mobilnost.

3. **Mladi, izobraževanje in trajnostni razvoj**

3.1 Pri preusposabljanju in izpopolnjevanju mladih je treba upoštevati, kako pomemben je razvoj znanj in spretnosti na področjih prilagajanja podnebnim spremembam in njihovega blaženja ter krožnega gospodarstva. Pri opredeljevanju strokovnih in poklicnih profilov delovnih mest in standardov ter vključevanju vidikov trajnostnosti v vajeništvo in usposabljanje zaposlenih imajo ključno vlogo socialni partnerji (organizacije delodajalcev in sindikati delavcev) in organizacije civilne družbe. Socialni partnerji in civilna družba pomagajo mladim, da se med prehodom iz šole v zaposlitev prilagodijo na način, ki vključuje trajnostni razvoj. Vloga socialnega in državljanskega dialoga je bistvena in jo je treba okrepiti.

3.2 Mladi potrebujejo digitalno in socialno vključenost, kakovostno izobraževanje in usposabljanje, stabilno zaposlitev, dobre delovne pogoje, cenovno dostopna stanovanja ter podporo v vsakodnevnem boju proti podnebnim spremembam. Potrebnih je več raziskav in podatkov o vplivu podnebnih sprememb na države, regije in lokalno raven, ta vpliv pa je treba povezati z napovedovanjem znanj in spretnosti ter delovnih mest. Mladi se zavedajo velike prehranske krize v Evropi in na drugih celinah, vendar se morajo seznaniti z vsemi vidiki trajnostne potrošnje in proizvodnje ter zmanjšati količino zavržene hrane in sprejemati odgovorne prehranske odločitve.

3.3 Neenakost bi bilo treba obravnavati z uvedbo svetovnega in evropskega kazalnika zmanjševanja revščine in zgodnjega opuščanja šolanja v skladu z izobraževanjem za trajnostni razvoj. Zmanjševanje števila prebivalcev na podeželju zaradi slabih možnosti za zaposlitev in izobraževanje škodljivo vpliva na mlade družine. Zgodnje opuščanje šolanja je težava na mestnih in podeželskih območjih, zato morajo biti politike, ki obravnavajo trg dela in pravično gospodarsko rast, učinkovite, da bi se zmanjšalo število mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo ([12]).

3.4 Za izobraževanje za trajnostni razvoj sta bistvena učinkovito izvajanje evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva ([13]) ter okrepitev evropskega okvira za kakovost pripravništev.

3.5 EESO meni, da so glede na obseg, zapletenost in neposrednost teh vprašanj potrebna okrepljena in bolj usklajena prizadevanja EU in držav članic, med drugim za izboljšanje izobraževanja za trajnostnost, ki je zdaj ključno. To vključuje tudi izobraževanje o uporabi trajnostne energije. Politike EU in držav članic na področju izobraževanja je treba dosledno spremljati in evidentirati, države in organizacije pa bi si morale izmenjevati primere dobre prakse. V središču izobraževanja za trajnostni razvoj so humanistične vrednote, ki se osredotočajo na pridobivanje znanja in oblikovanje uravnoteženih praktičnih rešitev ob upoštevanju okoljskih in socialnih posledic.

3.6 Pri izobraževanju za okoljsko trajnostnost imajo bistveno vlogo učitelji in starši. Učitelje in mentorje je treba podpreti s kakovostnim začetnim in stalnim strokovnim usposabljanjem o trajnostnosti. EESO je v mnenju o strategiji EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse ([14]) poudaril, da vsakdo potrebuje znanje, ki je potrebno za boj proti podnebnim spremembam. Bistvena sta vseživljenjsko učenje staršev in izobraževanje državljanov, ki bi ju bilo treba okrepiti z nagovarjanjem vseh, med drugim tudi s podpiranjem mladinskih organizacij na tem področju.

([12]) Tudi NEET (angl. Not in Education, Employment, or Training). Kratica torej označuje osebe, ki so brezposelne in niso vključene v izobraževanje ali poklicno usposabljanje.

([13]) Priporočilo Sveta z dne 15. marca 2018 o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva (UL C 153, 2.5.2018, str. 1).

([14]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Strategija EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse (mnenje na lastno pobudo) (UL C 56, 16.2.2021, str. 1).

3.7 EESO poziva države članice, naj učiteljem zagotovijo učinkovito podporo, da bi ta poklic postal privlačnejši. V Evropi sicer močno primanjkuje učiteljev, vendar so za izobraževanje o trajnostnosti potrebni cenjeni učitelji z dostojnimi plačami in dobrimi delovnimi pogoji. Za preoblikovanje izobraževalnega sistema je bistveno poskrbeti za kakovostno začetno in stalno usposabljanje učiteljev, enakost in vključevanje v sistemih izobraževanja in usposabljanja ter za inovativno organizacijo šol, s čimer se ustvarja kultura miru in varnosti. Če želimo mlade z izobraževanjem opolnomočiti za delovanje na področju trajnostnega razvoja, potrebujemo usposobljene strokovnjake, ki imajo na razpolago raznolika in zmogljiva orodja. Usposobljeni učitelji bodo vedeli, kako lahko pri vsakodnevnem delu kar najbolje izkoristijo pariško deklaracijo ([15]) in izjavo iz Osnabrücka o poklicnem izobraževanju in usposabljanju ([16]), ki spodbujata državljanstvo in skupne vrednote svobode, strpnosti in nediskriminacije v izobraževanju.

3.8 Mladi v Evropi so s svojo ustvarjalno domišljijo, navdušenjem in energijo neprecenljiv človeški kapital in vir inovativnih zamisli ter imajo največjo vlogo pri spodbujanju trajnostnega razvoja v državah članicah EU tako danes kot v bližnji prihodnosti. S tega vidika imajo države članice EU velik vir neizkoriščenega potenciala za ukrepanje. Mladinske organizacije in neformalno izobraževanje imajo pomembno vlogo pri podpiranju trajnostnega izobraževanja in učenja.

3.9 EESO poziva, naj bodo mladi umeščeni v središče procesa izobraževanja in učenja. To je mogoče doseči z zmanjšanjem birokracije v učiteljskem poklicu, osredotočanjem na inovativno pedagogiko in tesnim odnosom z učenci ter s pripravo vseh učiteljev na uporabo novih tehnologij in na nova učna okolja, bodisi v učnem načrtu bodisi v njihovem življenju. Za preobrazbeno izobraževanje so potrebni preobrazbeni učitelji, preobrazbena znanja in spretnosti ter preobrazbeni državljani. Učitelji in mentorji morajo imeti dovolj časa, prostora in virov, da bodo lahko na podlagi učinkovitega skupinskega dela deležnikov izvajali praktični in medsektorski pristop izobraževanja za okoljsko trajnostnost. To je medsektorska tema, ki v okviru interdisciplinarnega pedagoškega pristopa zadeva vsa področja izobraževanja in poklicnega usposabljanja.

3.10 Razveseljivo je, da mladi že prispevajo k trajnostnemu razvoju svojih držav in doseganju mednarodnih podnebnih ciljev v skladu z načelom prijaznosti do okolja, poleg tega pa se dejavno pridružujejo mednarodnim mrežam mladinskih gibanj, katerih cilja sta ohranjanje narave in boj proti podnebnim spremembam. Da bi to dopolnili, je treba prilagoditi vse izobraževalne sisteme, da bi zagotovili prostor za preobrazbeno izobraževanje, s katerim bomo več mladim omogočili, da svoja prizadevanja usmerijo v doseganje preobrazbenih sprememb, ki jih potrebujemo. V nedavnem poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe je navedeno, da je preobrazbeno učenje ključno, saj prispeva k spodbujanju skupne ozaveščenosti in kolektivnih ukrepov ([17]).

4. **Trajnostni razvoj mora veljati za stalen in celovit proces pridobivanja znanja**

4.1 Pomembno se je zavedati, da se država in družba ne moreta trajnostno razvijati brez stalnega učenja ter pridobivanja in razumevanja novih izkušenj. V zvezi s tem je treba trajnostni razvoj obravnavati kot stalen proces, v katerem se mora družba naučiti življenja, ki bo bolj trajnostno z okoljskega, gospodarskega in socialnega vidika. Če želimo preusmeriti svoj način življenja in dela, je bistveno izobraževanje za trajnostnost z zagotavljanjem dostopa do informacij in povečevanjem ozaveščenosti, predvsem pa krepitvijo zmogljivosti ljudi za inovacije in vpeljevanje rešitev. Da bi mlade izobrazili za zavestno obravnavanje najbolj zapletenih vprašanj trajnostnega razvoja, s katerimi se soočajo skupnosti in države, je treba oblikovati celovite učne načrte za spodbujanje kritičnega mišljenja in ozaveščenega odločanja.

4.2 Glede na študije in raziskave, ki so bile opravljene za Evropsko komisijo pri pripravi predloga priporočila Sveta o učenju za okoljsko trajnostnost, ima samo 13 držav članic jasno opredeljeno izobraževanje za trajnostni razvoj ali izobraževanje za okoljsko trajnostnost. Obžalovanja vredno je, da se pojem „izobraževanje za trajnostni razvoj“ in cilj trajnostnega razvoja 4.7 v nekaterih državah članicah ne uporabljata, čeprav sta priznana kot sestavni del cilja trajnostnega

([15]) Deklaracija o spodbujanju državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem, Eurydice.
([16]) Izjava iz Osnabrücka o poklicnem izobraževanju in usposabljanju kot dejavniku okrevanja in pravičnega prehoda na digitalno in zeleno gospodarstvo, osnabrueck_declaration_eu2020.pdf.
([17]) Šesto poročilo Medvladnega panela za podnebne spremembe o oceni stanja, poročilo delovne skupine III: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change (Podnebne spremembe leta 2022: blaženje podnebnih sprememb), str. 2871.

razvoja 4 o kakovostnem izobraževanju in ključni dejavnik, ki omogoča doseganje vseh drugih ciljev trajnostnega razvoja. Poročila za posamezne države, ki so bila analizirana, niso vsebovala izrecnih vprašanj o financiranju, vendar je Italija, ki je začela sprejemati zaveze v zvezi z izobraževanjem za trajnostni razvoj, jasno navedla, da je pomanjkanje financiranja eden od glavnih razlogov, da je izvajanje tovrstnega izobraževanja obtičalo na mrtvi točki. Kadar so vlade prisiljene zmanjšati sredstva zaradi gospodarske, energetske in draginjske krize, je izobraževanje podobno kot druga socialna področja vedno na udaru. Pomanjkanje naložb vodi v različne oblike privatizacije in sistemske asimetrije, kar zmanjšuje enakost ter pedagoško in akademsko svobodo.

4.3 Razmisliti je treba tudi o tem, ali je za uspešno izvajanje izobraževanja za trajnostni razvoj potrebna centralizirana strategija, ki temelji na pristopu od zgoraj navzdol, ali obstajajo drugi dejavniki, ki vplivajo na njegov uspeh. Danska in Nizozemska nimata nacionalne strategije za izobraževanje za trajnostni razvoj, vendar v njunih šolah to temo dejavno obravnavajo. Finska ima nacionalno strategijo, vendar obstajajo pomisleki, da izobraževanje za trajnostni razvoj po šolah ni enotno. Italija je v nacionalni učni načrt že vključila izobraževanje za trajnostni razvoj, vendar se sooča z nekaterimi izzivi pri njegovem izvajanju na regionalni ravni. Francija je pripravila nacionalno strategijo, ki jo vodijo lokalni izobraževalni organi, v vseh šolah pa se izvaja kot del nacionalnega učnega načrta in pedagoških projektov. Tako so vključene vse ravni, kar je tudi jamstvo za uspeh.

4.4 Med ključnimi vprašanji je prednostna obravnava izobraževanja za trajnostni razvoj. OECD je v sodelovanju z Evropsko komisijo nedavno objavil raziskavo ([18]), ki je prikazala kompetence mladih v EU in državah OECD na področju okoljske trajnostnosti. Ta novi pristop k študijam in ocenam bi lahko bil dober znak, da se izobraževanju za trajnostni razvoj v državah članicah namenja več pozornosti. Koristno bi lahko bilo, če bi nadalje raziskali povezavo med ukrepi OZN, s katerimi se spodbuja izobraževanje za trajnostni razvoj, in ukrepi OECD za pomoč pri oblikovanju izobraževalne politike v okviru programa PISA, da bi ugotovili, ali obstajajo kakršne koli asimetrije glede načina, kako oba sklopa ukrepov oblikujeta izobraževalne sisteme.

4.5 Ena od možnih ovir je izvajanje izobraževanja za trajnostni razvoj v državah s federalno ureditvijo. Iz nacionalnih poročil je razvidno, da se stopnja usklajevanja med pristojnim zveznim ministrstvom in regionalnimi oblastmi po državah članicah razlikuje – Nemčija ima s tem težave, medtem ko v Avstriji deluje mreža, ki ureja usklajevanje. Vključenost avstrijske zvezne vlade s pobudami od spodaj navzgor je zgled, ki bi mu druge države lahko sledile.

4.6 Bistveno je, da sedanje in prihodnje družbe izobraževanje ponovno ocenijo, preudarijo in opredelijo z vidika trajnostnega izobraževanja in učenja – od predšolske vzgoje do univerze in naprej – tako da bo v končni fazi vključevalo načela, znanje, spretnosti, prepričanja in vrednote, povezane s trajnostnostjo na vseh treh področjih: ekologiji, družbi in gospodarstvu. Tak proces bi moral biti globalen in interdisciplinaren ter bi moral vključevati tako pobude na lokalni ravni kot splošno javnost, vlade pa bi ga morale podpirati, vendar je treba pri izvajanju v posameznih državah upoštevati lokalne značilnosti in posebne kulturne elemente.

4.7 Z izobraževanjem za trajnostni razvoj bi bilo treba razširjati znanje o okolju in njegovem stanju ter pokazati obstoječe možnosti za prilagajanje našega gospodarstva, tako da bi z njim spodbujali prednostno obravnavo dobrobiti ljudi in planeta, hkrati pa podpirali medgeneracijsko pravičnost in ohranjanje naravnega okolja. V tem prilagojenem gospodarstvu bi bilo treba okolju prijaznim načinom upravljanja pripisati večjo pomembnost ter zagotoviti priložnosti za spodbujanje skrbnega spoštovanja naravnih in kulturnih vrednot. Poudarek bi moral biti na vrednotah, gospodarstvo pa bi moralo temeljiti na ekološki etiki odgovornosti za ohranjanje okolja za sedanje in prihodnje generacije ter trajnostno rabo naravnih virov.

4.8 Preobrazbeno izobraževanje za trajnostni razvoj bi moralo:

— temeljiti na načelih in vrednotah, ki so podlaga za trajnostni razvoj,

([18]) Borgonovi, F., et al. (2022), Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries (Kompetence mladih na področju okoljske trajnostnosti: čustvena, kognitivna, vedenjska in nazorska razsežnost v EU in državah OECD), *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, št. 274, OECD Publishing, Pariz. Borgonovi, F., et al. (2022), The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet (Zbirka orodij za kompetence na področju okoljske trajnostnosti: od prizadevanj za boljši planet za naše otroke k prizadevanjem za boljše otroke za naš planet), *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, št. 275, OECD Publishing, Pariz. Dokumenta sta bila pripravljena kot podlaga za prihodnjo publikacijo OECD o napovedih glede znanj in spretnosti za leto 2023.

— vplivati na vsa tri področja trajnostnega razvoja: okolje, družbo in gospodarstvo,

— podpirati vseživljenjsko in večrazsežnostno učenje, s katerim se spodbujajo trajnostne, spoštljive, odgovorne, proaktivne in kritične družbe,

— pomeniti kakovostno izobraževanje z aktivno podporo in celostnim pristopom,

— spodbujati dostopno, na pravicah temelječe izobraževanje, ki je spoštljivo, vključujoče in podpira raznolikost,

— vključevati tako globalno razmišljanje kot osredotočanje na lokalna vprašanja in kulturne značilnosti,

— zajemati formalno, neformalno in priložnostno izobraževanje,

— upoštevati razvojno naravo koncepta trajnostnega razvoja.

4.9 Univerzalnih modelov preobrazbenega izobraževanja za trajnostnost ni, zato bo morala vsaka država z učinkovitim sodelovanjem ustreznih socialnih partnerjev, organizirane civilne družbe in drugih deležnikov, vključno z mladinskimi organizacijami, sama določiti svoje prednostne naloge in ukrepe na področju trajnostnega razvoja in izobraževanja. Pri oblikovanju šol za izboljšanje izobraževanja za trajnostnost imata ključno vlogo sodelovalno vodenje šol in državljanska vzgoja. Določiti bi bilo treba cilje, glavna področja delovanja in mehanizme, pri tem pa upoštevati lokalne okoljske, socialne in gospodarske razmere ter kulturne značilnosti.

4.10 Oblikovanje izobraževalnega sistema za trajnostni razvoj vključuje prehod s tradicionalnega izobraževanja na model, usmerjen v trajnostnost, ki bi moral temeljiti na širokem interdisciplinarnem znanju, podprtem s celostnim pristopom k razvoju družbe, gospodarstva in okolja. Takšno izobraževanje bi moralo vključevati delo na ravni formalnega (šole, univerze, ustanove za nadaljnje usposabljanje) in neformalnega izobraževanja (ustanovitev centrov za usposabljanje, seminarji in okrogle mize, uporaba medijev itd.) ter priložnostnega izobraževanja (medsebojno učenje prek dogodkov, mladinskih izmenjav, projektov, ki jih vodijo mladi, itd.). Programi izobraževanja in usposabljanja, ki vključujejo izobraževanje za okoljsko trajnostnost, morajo biti dostopni in vključujoči. Vlade morajo v zgodnji fazi upoštevati realnost, s katero se soočajo mladi iz prikrajšanih okolij, in poiskati načine za vključitev teh skupin.

V Bruslju, 15. decembra 2022

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG